

**UCHWAŁA NR XLV/212/13
RADY MIEJSKIEJ W KOWARACH**

z dnia 29 stycznia 2013 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kowary na lata 2013-2015

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.), w związku z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2011 Nr 149, poz. 887 z późn. zm.), uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kowary na lata 2013-2015, zwany dalej „Programem”, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Kowary.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia, z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2013 roku.

Przewodniczący Rady

Andrzej Machnica

Załącznik do uchwały Nr XLV/212/13
Rady Miejskiej w Kowarach z dnia 29.01.2013 r.

**GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY
W GMINIE MIĘSKIEJ KOWARY
NA LATA 2013-2015**

Opracowanie:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowarach

Kowary, styczeń 2013

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.....	.....
2. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza z perspektywy zadań gminy.....	.....
3. Nowe instytucje wsparcia rodziny na poziomie gminy.....	.....
4. Charakterystyka kowarskich rodzin wymagających wsparcia w latach 2009-2011	
5. Zasoby gminy wspierające rodzinę.....	.....
6. Założenia Programu.....	.....
7. Cel główny Programu.....	.....
8. Sposób realizacji celów.....	.....
9. Adresaci Programu i rezultaty Programu.....	.....
10. Realizatorzy Programu.....	.....
11. Źródła finansowania Programu.....	.....
12. Monitorowanie realizacji Programu i sprawozdawczość.....	.....

1. WSTĘP

Rodzina jako pierwsze i podstawowe środowisko wychowawcze wpływa na osobowość człowieka, jego życie i rozwój. Ma ona zasadnicze znaczenie dla kształtowania ogólnej postawy życiowej dziecka oraz jego zdrowia psychicznego. Jest miejscem, w którym dziecko doświadcza swoich pierwszych kontaktów z otoczeniem, zaczyna poznawać i rozumieć wartości społeczne. Na ich podstawie będzie budować swój własny system norm i zachowań. Rodzina powinna zapewnić bezpieczeństwo emocjonalne dziecku. Oddziałując (w sposób świadomy i nieświadomy) na osobowość dziecka, przekazuje mu swój system wartości, ukierunkowuje jego aktywność i postępowanie.

Nie ulega wątpliwości, że rodzina stanowi dla dziecka najlepsze naturalne środowisko rozwojowe dzięki możliwości otoczenia go indywidualną opieką i zaspokojenia jego potrzeb. Dlatego, jeśli w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się dysfunkcje, instytucje i służby zobligowane do wspierania rodziny zobowiązane są do podjęcia na jej rzecz określonych działań. Problemy występujące w rodzinie często są złożone i wymagają działań interdyscyplinarnych i kompleksowych rozwiązań.

Z dniem 1 stycznia 2012 roku weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887 ze zm.), wprowadzająca reformę systemu opieki nad dzieckiem i rodziną. Ustawa wyłączyła z systemu pomocy społecznej zadania z zakresu wspierania rodziny i organizowania pomocy dzieciom pozbawionym właściwej opieki w środowisku rodzinnym i zwiększyła finansową odpowiedzialność gmin za dzieci umieszczone w pieczy zastępczej.

Preambuła ustawy wskazuje, iż nadrzędnymi celami ustawy jest dobro dziecka wymagającego szczególnej ochrony i pomocy osób dorosłych, środowiska rodzinnego i troski o harmonijny rozwój, dobro rodziny jako naturalnego środowiska rozwoju dzieci oraz skuteczna pomoc dla rodzin przeżywających trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci poprzez zorganizowanie zintegrowanego lokalnego systemu ochrony dzieci przy współpracy osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami.

Wsparcie rodziny ma zatem charakter profilaktyczny i przyjmuje zasadę wczesnej interwencji. Priorytetem wspierania rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowanie wartości i norm związanych z ich wychowaniem. System wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych, ma na celu przywrócenie im zdolności do wypełniania tych ról, poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. Natomiast praca z rodziną biologiczną w przypadku, gdy zaistniała konieczność umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, ma na celu jak najszybszy powrót dziecka do rodziny.

Konsekwencją przyjęcia przez gminę miejską Kowary „Programu wspierania rodziny na lata 2013 – 2015” jest stworzenie rozwiązań profilaktycznych, umożliwiających prowadzenie działań osłonowych mających na celu wzmocnienie rodzin z tzw. grupy ryzyka, zapobieganie ich marginalizacji i izolacji społecznej, a także prowadzenie działań ratowniczych i wspomagających. Świadczenie wsparcia w szerokim zakresie dla rodziny daje

---

możliwość zapewnienia każdemu dziecku prawa do stabilnego rodzinnego środowiska wychowawczego. Działania na rzecz rodziny, to działania na rzecz całej wspólnoty tj. wszystkich jej członków.

W Programie zdiagnozowano sytuację kowarskich rodzin, zasoby miasta wspierające rodzinę. Omówiono sposób realizacji Programu oraz jego monitorowania i składania sprawozdawczości właściwym organom administracji rządowej i samorządowej. Program zawiera informacje o źródłach jego finansowania. Jest zgodny ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Kowary na lata 2010-2017 i stanowi jej rozwinięcie w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną (cele strategiczne I-IV)

Ponadto Program jest zgodny z:

- Powiatowym Programem Rozwoju Pieczy Zastępczej Powiatu Jeleniogórskiego na lata 2012-2014
- Gminnym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Miejskiej Kowary na lata 2013-2017

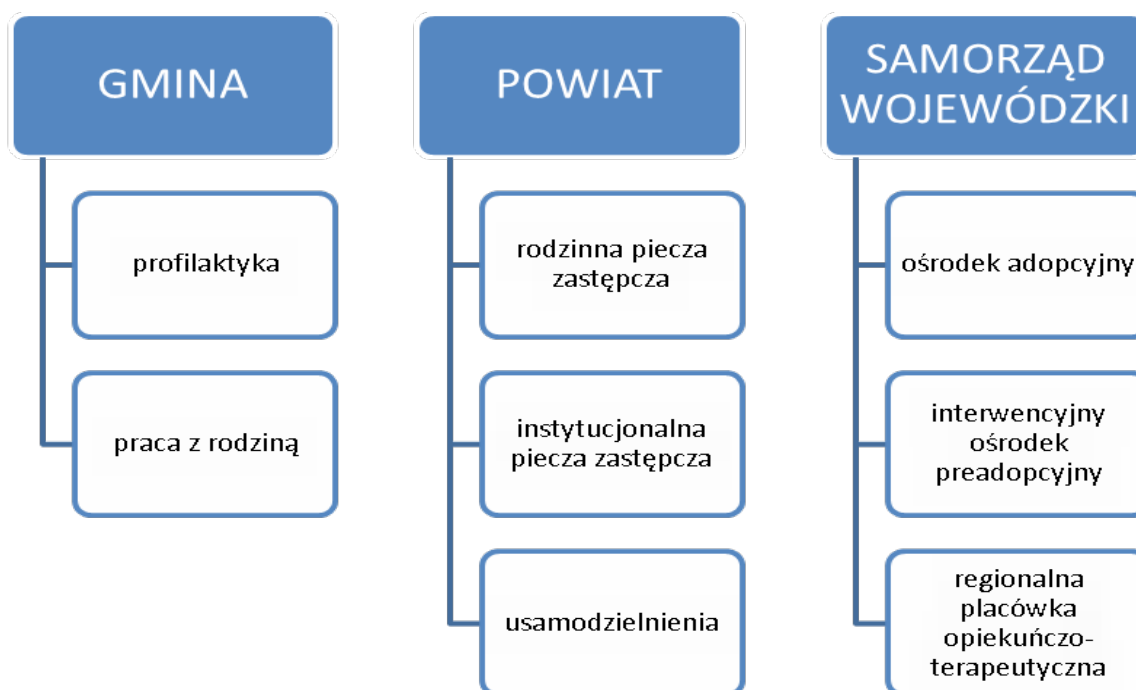
Podstawy prawne Programu:

- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887 ze zm.),,
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.),

2. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza z perspektywy zadań gminy.

Zadanie wspierania rodziny i pieczy zastępczej ustawodawca podzielił na gminę, powiat i samorząd województwa.

Podział kompetencji w zakresie organizacji pomocy dziecku i rodzinie pomiędzy samorządami obrazuje rysunek poniżej:

Pierwszym i najważniejszym elementem tego systemu jest gmina i jej działania służące udzieleniu rodzinie wszechstronnej pomocy, tak aby mogła ona poradzić sobie z doznawanymi trudnościami i by w efekcie nie doszło do interwencji w postaci umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. Działania pomocowe na poziomie gminy mają być również prowadzone w sytuacji czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną. Zmierzają one wówczas do stworzenia takich warunków w funkcjonowaniu rodziców dziecka, by możliwy był powrót dziecka pod ich opiekę. Działania te ustawodawca nazywa „wspieraniem rodziny” i mogą one mieć charakter działań profilaktycznych lub zmierzających do reintegracji rodziny.

Zgodnie z art. 176 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
  - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
  - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
  - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4) finansowanie:
  - a) kosztów szkoleń dla rodzin wspierających,
  - b) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
  - c) kosztów związanych z udzielaniem pomocy, ponoszonych przez rodziny wspierające w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego;
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej po dniu 31 grudnia 2011 roku odpowiednio:
  - 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy,
  - 30% w drugim roku pobytu dziecka w pieczy,
  - 50% w trzecim i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego,
- 7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy;

Oprócz ww. zadań własnych gmina realizuje zadania zlecone z zakresu administracji rządowej wynikające z rządowych programów z zakresu wspierania rodziny, zgodnie z wytycznymi przekazywanymi przez wojewodę (art. 177 ustawy).

3. Nowe instytucje wsparcia rodziny na poziomie gminy.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła nowe **formy wsparcia rodziny** na poziomie gminy, których celem jest osiągnięcie przez rodzinę, mającą problemy w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych podstawowego poziomu stabilności życiowej, umożliwiającej jej wychowywanie dzieci. Działania podejmowane w ramach nowego systemu mają zapewnić rodzinie taką pomoc, aby w jej efekcie wyeliminowane zostało zagrożenie zabrania dziecka z rodziny lub zapewniony został szybki powrót do rodziny dziecka, które z uwagi na jego dobro, okresowo musiało zostać umieszczone poza rodziną.

Formy wsparcia rodziny realizowane przez gminę to:

- **Asystent rodziny** – do którego zadań należy wspieranie rodziny biologicznej mającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej oraz mającej inne problemy powodujące trudną sytuację życiową. Asystent prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania lub w miejscu wskazanym przez rodzinę, za jej zgodą i z jej aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych rodziny oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.

- **Rodzina wspierająca** – jej zadaniem jest pomoc w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego czy kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych, przy współpracy z asystentem rodziny. Rodzina wspierająca nie ma wyřęczać, lecz aktywnie pomagać w przezwyciężeniu kryzysu w rodzinie wspieranej. Formy takiej pomocy mogą być bardzo różnorodne, uzależnione są od uzgodnień między zainteresowanymi rodzinami i zależą od ich pomysłowości i inicjatywy. Współpraca między rodzinami daje niepowtarzalną możliwość dzielenia się doświadczeniem i ukazywania praktycznych metod rozwiązywania problemów. Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka.

Rodzinę wspierającą ustanawia burmistrz właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej wydanej na podstawie przeprowadzonego rodzinnego wywiadu środowiskowego. Z rodziną wspierającą burmistrz zawiera umowę, która określa zasady zwrotu kosztów związanych z udzielaniem pomocy.

- **Grupy wsparcia i grupy samopomocowe** – stanowią one formę wsparcia psychospołecznego. Tworzone są przez osoby przeżywające podobne trudności np. samotne rodzicielstwo, współuzależnienie, trudności opiekuńczo – wychowawcze.

Grupy samopomocowe są dobrowolnym zgromadzeniem osób, których aktywne działanie skierowane winno być na wspólne pokonywanie trudności np.: problemów natury psychicznej lub socjalnej, dotyczących ich samych lub członków rodziny.

Grupa wsparcia prowadzona jest przez profesjonalistę (terapeutę, psychologa, pedagoga).

- **Placówka wsparcia dziennego** – zapewnia dziecku: opiekę i wychowanie; pomoc w nauce; organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań.

Placówka może być prowadzona w formie:

- 1) opiekuńczej, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych;
- 2) specjalistycznej (organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne i realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię)
- 3) pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę (działania animacyjne i socjoterapeutyczne)

Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w połączonych w/w formach.

Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone również z inicjatywy powiatu, wówczas obejmują swoim działaniem gminy danego powiatu.

Formą wsparcia udzielaną rodzinom przeżywającym trudności realizowaną przez powiat jest *system pieczy zastępczej*, również regulowany przez ustawę o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej

4. Charakterystyka rodzin wymagających wsparcia w latach 2009-2011

Opracowanie Programu poprzedzone zostało poprzedzone diagnozą kowarskich rodzin objętych pomocą społeczną oraz innymi systemami wsparcia realizowanymi przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowarach (MOPS) oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jeleniej Górze (PCPR) w latach 2009-2011.

Miasto Kowary jest największą pod względem ludności gminą powiatu jeleniogórskiego. Wg stanu na dzień 31.12.2011 roku zamieszkiwało 11.735 mieszkańców, w tym 6.196 kobiet i 5.539 mężczyzn. W Powiatowym Urzędzie Pracy w Jeleniej Górze zarejestrowanych było 788 osób, w tym 394 kobiety. Z ogólnej liczby bezrobotnych prawo do zasiłku dla bezrobotnych miało 157 osób, co stanowiło zaledwie 20% ogółu bezrobotnych. W roku 2011 po raz pierwszy nastąpił spadek liczby bezrobotnych, która w roku 2009 wynosiła 801 osób, a w roku 2010 – 900 osób.

Jak wynika to z danych MOPS bezrobocie i będące jego efektem ubóstwo jest również główną przesłanką przyznania świadczeń pomocy społecznej.

Liczbę rodzin objętych świadczeniami pomocy społecznej przez MOPS z uwzględnieniem przyczyny jej przyznania w latach 2009 – 2011 obrazuje tabela poniżej:

Przyczyna trudnej sytuacji życiowej rodzin*	Liczba rodzin		
	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011
Ubóstwo	270	332	279
Bezdomność	13	13	11
Potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietności	15	23	22
	10	12	13
Bezrobocie	349	344	344
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w tym: - rodziny niepełne - rodziny wielodzietne (3 dzieci i więcej)	52	61	34
	40	45	29
	12	16	5
Przemoc w rodzinie	0	0	0
Alkoholizm	7	5	6
Narkomania	1	0	1
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo- wychowawcze	1	1	0

* W jednej rodzinie mogło wystąpić kilka przyczyn trudnej sytuacji

Jak wskazują powyższe dane w latach 2009 – 2011 najczęstszym powodem ubiegania się o pomoc było bezrobocie i ubóstwo. O ile liczba rodzin bezrobotnych w latach 2009-2011 utrzymywała się na podobnym poziomie mimo, że w latach tych znacznym zmianom ulegała liczba bezrobotnych ogółem w Kowarach, to liczba rodzin objętych wsparciem z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego wskazuje wyraźną tendencją spadkową i w roku 2011 zmniejszyła się do ok. 55% w stosunku do roku 2010. W tej grupie rodzin – największy odsetek stanowiły rodziny niepełne, gdyż stanowiły one w badanych latach 77%, 73% i 85% ogółu rodzin niewydolnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Dane dotyczące liczby środowisk objętych pomocą społeczną przez MOPS w latach 2009-2011 zawarto w tabeli poniżej:

Rok		2009	2010	2011
Liczba środowisk korzystających z pomocy ogółem		506	610	663
w tym	jednoosobowe gospodarstwa domowe	299	418	477
	rodziny z dziećmi ogółem	170	162	153
	w tym rodziny niepełne	85	76	75
	rodziny emerytów i rencistów	68	51	36

Powyższe zestawienie wskazuje, że największą grupę środowisk objętych pomocą stanowią jednoosobowe gospodarstwa domowe. W roku 2009 stanowiły one 59% ogółu środowisk, w 2010 roku – 68,5%, a w roku 2011 aż 71,9%. Rodziny z dziećmi w roku 2009 stanowiły 33,6% ogółu środowisk objętych pomocą, w roku 2010 – 26,5%, a w 2011 roku - 23%. W latach 2009-2011 rodziny niepełne stanowiły średnio ok. 50% ogółu rodzin z dziećmi.

Typy rodzin z dziećmi objętych systemem pomocy społecznej:

Liczba dzieci w rodzinie	Liczba rodzin		
	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011
1 dziecko	67	62	64
2 dzieci	57	57	51
3 dzieci	26	20	18
4 dzieci	10	14	13
5 dzieci	5	2	2
6 dzieci	2	5	3
7 dzieci i więcej	3	2	2
Razem	170	162	153

Największy odsetek rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2009-2011, wynoszącym ok. 73% stanowiły rodziny z jednym i dwojgiem (dzieci. Pozostały odsetek stanowiły rodziny wielodzietne, wychowujące 3 i więcej dzieci.

Liczbę rodzin objętych innymi formami świadczeń w latach 2009-2011 obrazuje tabela poniżej

Rodzaj świadczeń*	Rok		
	2009	2010	2011
Rządowy program „dożywianie”	630	507	711
Dodatki mieszkaniowe	344	359	366
Świadczenia rodzinne	680	705	685
Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	157	127	158

* Jedna rodzina mogła korzystać z różnych rodzajów świadczeń

Począwszy od 01 lipca 2012r. w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kowarach zatrudniono dwóch asystentów rodziny pozyskując na ten cel środki w związku z przystąpieniem MOPS do konkursu pn. „Asystent rodziny 2012” ogłoszonego przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej w ramach Resortowego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na rok 2012.

Asystenci objęli pomocą 20 kowarskich rodzin. Pomoc ta uwzględniała zarówno ich potrzeby jak i gotowość do realnego działania. Indywidualna pomoc służyła przede wszystkim rozwiązywaniu konkretnych problemów rodzin.

Mimo wdrożenia. asysty rodzinnej, realizowania przez pracowników socjalnych pracy socjalnej z w ramach kontraktów socjalnych z rodzinami niewydolnymi wychowawczo oraz aktywnej pracy pedagogów szkolnych z uczniami i ich rodzinami, w roku 2012 łącznie 10 dzieci z 5 rodzin wymagało objęcia systemem pieczy zastępczej przez PCPR w Jeleniej Górze. I tak 6 dzieci (z jednej rodziny) umieszczonych zostało placówce opiekuńczo- wychowawczej, 2 dzieci w rodzinach zastępczych, w tym 1 w rodzinie zastępczej spokrewnionej i 1 w zawodowej rodzinie zastępczej oraz 2 dzieci w pogotowiu opiekuńczym.

Dane dotyczące rodzin zastępczych i liczby dzieci z Kowar umieszczonych w rodzinach zastępczych i ośrodkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2008-2011 (na podstawie obowiązujących w tym okresie przepisów ustawy o pomocy społecznej), udostępnione przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jeleniej Górze realizujące te zadania na terenie powiatu, obrazują tabele poniżej:

Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących z podziałem na typy w Kowarach

Typ rodziny	Rok			
	2008	2009	2010	2011
zawodowe	1	1	1	1
spokrewnione	32	32	36	30
niespokrewnione	-	-	-	1
Razem	33	33	37	32

Liczba dzieci z Kowar umieszczonych w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2008-2011

Forma opieki	Rok			
	2008	2009	2010	2011
Rodziny zastępcze	4	5	2	11
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	9	7	7	7
Razem	13	14	9	18

Z analizy przedstawionych danych wynika, że z ogólnej liczby środowisk objętych pomocą społeczną w Kowarach w latach 2009-2011 co 3 środowisko to rodzina wychowująca przynajmniej jedno dziecko. Przeciętna rodzina to rodzina borykająca się z problemem bezrobocia i związanego z nim ubóstwa, wychowująca jedno lub dwoje dzieci. Co druga rodzina to rodzina niepełna, a co trzecia wykazuje bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Jak wynika z danych statystycznych zawartych w Powiatowym Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej Powiatu Jeleniogórskiego na lata 2012-2014 w okresie od 2008 do 2011 roku największy odsetek dzieci umieszczanych w różnych formach pieczy zastępczej stanowiły dzieci z Kowar. Stan ten koreluje bezpośrednio z faktem, iż ze wszystkich gmin powiatu – Kowary oprócz największej liczby ludności, charakteryzuje również najwyższy wskaźnik bezrobocia, który jak wykazano wyżej stanowi wraz z ubóstwem główny czynnik złej sytuacji kowarskich rodzin.

Analiza indywidualnych przypadków rodzin objętych pomocą MOPS w Kowarach wskazuje, że wśród czynników, które składają się na dezintegrację rodziny, wymienić należy: niski poziom kulturalny, intelektualny oraz moralny dorosłych, niezaradność życiową członków rodziny, brak stabilizacji zawodowej i materialnej, niewydolność wychowawczą rodziców i zaniedbywanie obowiązków opiekuńczych względem dzieci, przemoc w rodzinie a także uzależnienia jednego lub obojga rodziców. Dezorganizacja rodziny powoduje, że staje się ona niewydolna wychowawczo. Dlatego rodziny dysfunkcyjne wymagają stałego monitorowania przez pracowników socjalnych, asystentów rodziny, pedagogów szkolnych, pracowników służby zdrowia, policji, kuratorów sądowych i przedstawicieli innych instytucji, które mają kontakt z rodziną oraz podejmowania działań w oparciu o sprecyzowany plan działania. Praca z rodziną przedstawicieli służb społecznych powinna być połączona ze wsparciem ze strony środowiska, w tym również bliższych i dalszych krewnych oraz aktywnością własną ze strony rodziny. Ponadto, praca z rodziną powinna być prowadzona

przez odpowiednio przygotowaną kadre, kompetentną i obiektywną. Organizując różnorodne formy wsparcia na rzecz rodziny wieloprotoblowej, należy doceniać i konsekwentnie realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka. Zamiast zastępować rodzinę w jej funkcji opiekuńczo-wychowawczej, należy ją wspierać i wspomagać tak, aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie.

Działania wspierające w utrzymaniu pełnej rodziny wskazane są zarówno ze względów społecznych, jak i ekonomicznych, gdyż służą obniżeniu kosztów gminy związanych z pobytem dziecka w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej

5. Zasoby gminy wspierające rodzinę.

Miasto Kowary od kilku lat prowadzi wiele inicjatyw na rzecz wspierania rodziny, poprzez szereg działań podejmowanych przez jednostki organizacyjne oraz stowarzyszenia, działające na terenie miasta

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowarach, którego działalność pomocowa rodzinom jest ustawowym obowiązkiem i powołany przy nim Zespół Interdyscyplinarny we współpracy z Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Centrum Profilaktyki i Terapii Uzależnień oraz Komisariatem Policji w Kowarach, realizuje zadania z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom, przeciwdziałania i przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Ośrodek wspiera również rodziny w zapewnieniu usług opiekuńczych osobom starszym i niepełnosprawnym, realizując te usługi w miejscu ich zamieszkania. Posiada doświadczenia w realizacji asystentury w rodzinach wymagających tej formy wsparcia.

Usługi w zakresie interwencji kryzysowej mieszkańcom Kowar zapewnia Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jeleniej Górze, działający w tym zakresie na zlecenie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jeleniej Górze

Na infrastrukturę socjalną składają się również placówki ochrony zdrowia, m.in. Zakład Opiekuńczo-Leczniczy i Hospicjum Powiatowego Centrum Zdrowia Kotliny Jeleniogórskiej w Kowarach oraz inne jednostki publiczne i niepubliczne realizujące zadania ochrony zdrowia działające na terenie miasta, w tym przychodnie podstawowej opieki zdrowotnej.

Ważnym instrumentem wyrównywania szans rozwojowych dziecka jest edukacja przedszkolna. Dla dzieci, których rozwój przebiega nieharmonijnie lub z opóźnieniem, wychowanie przedszkolne jest szansą na wczesne wspieranie rozwoju w sferze poznawczej, funkcjonalnej i społecznej. Wychowanie przedszkolne realizowane w Kowarach w 1 przedszkolu publicznym i 1 niepublicznym oraz oddziałach przedszkolnych w 2 szkołach publicznych. Od września 2012 roku dzieci z terenu Kowar, w związku z porozumieniem zawartym między miastami Kowary i Jelenia Góra mogą również korzystać z przedszkoli, w tym przedszkoli integracyjnych i specjalnych prowadzonych przez miasto Jelenia Góra.

Edukacja szkolna w Kowarach realizowana jest w 2 miejskich szkołach podstawowych oraz w Zespole Szkół Ogólnokształcących, prowadzonym przez powiat jeleniogórski z dofinansowaniem z budżetu gminy Kowary kosztu funkcjonującego w Zespole Gimnazjum.

Podstawową formą wsparcia w kryzysach szkolnych, rówieśniczych i osobistych dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych są świetlice środowiskowe. Dzieci otoczone opieką pedagogów szkolnych wychowawców w godzinach popołudniowych mają zapewnione warunki do nauki, zabawy oraz twórczego spędzania wolnego czasu, a także gorący posiłek. Uczestnikami zajęć są w większości dzieci z rodzin objętych pomocą społeczną. W Kowarach funkcjonują obecnie 2 świetlice: 1 z programem socjoterapeutycznym, finansowana przez Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Świetlica Romska prowadzona przez Miejski Ośrodek Kultury w Kowarach. Od 2011 roku na terenie Kowar funkcjonuje niepubliczny żłobek.

Dzieci objęte wychowaniem i edukacją od żłobka do szkoły ponadgimnazjalnej z rodzin, których dochód nie przekracza 200% kryterium dochodowego określonego ustawą o pomocy społecznej, mają możliwość korzystania z jednodaniowych ciepłych posiłków w ramach programu rządowego „Pomoc państwa w zakresie żywienia”, realizowanego przez MOPS. W 2011 r. z nieodpłatnych posiłków korzystało 226 dzieci.

Ponadto dzieci i młodzież objęte są wsparciem Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Kowarach.

Szeroka oferta Miejskiego Ośrodka Kultury w Kowarach, który realizuje również działania skierowane dla kowarskiej społeczności romskiej realizując projekty dla niej adresowane współfinansowane ze środków Unii Europejskiej oraz kowarskie kluby i stowarzyszenia sportowe, wraz z realizowanymi na terenie miasta imprezami stanowią szeroką ofertę dla aktywnego spędzania czasu wolnego.

Mieszkańcy Kowar borykający się z problemem bezrobocia korzystają z pomocy Powiatowego Urzędu Pracy w Jeleniej Górze. Realizowane przez Urząd Pracy, Urząd Miasta i MOPS w Kowarach programy aktywizacji zawodowej (organizacja robót publicznych, prac społecznie użytecznych, staży zawodowych), kursy i szkolenia w tym w ramach projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, służą aktywizacji zawodowej bezrobotnych i ograniczeniu bezrobocia. Podjęte przez Urząd Miasta w Kowarach działania w kierunku utworzenia Warsztatów Terapii Zajęciowej dla niepełnosprawnych dzieci i młodzieży oraz stworzenie warunków lokalowych dla stowarzyszeń i organizacji pozarządowych (m.in.: Polski Komitet Pomocy Społecznej, Stowarzyszenie Rodzin Dzieci Niepełnosprawnych, Związek Inwalidów, Emerytów i Rencistów) w nowo wybudowanym w tym celu obiekcie służą wspieraniu aktywności i działań samopomocowych mieszkańców Kowar.

We wrześniu 2012 roku MOPS w Kowarach zainaugurował realizację kampanii pn. „Postaw na rodzinę” w ramach ogólnopolskiej akcji polegającej na promowaniu pozytywnej profilaktyki stawiającej na wzmocnienie więzi rodzinnych. Równolegle zainaugurowano kampanię „Reaguj na przemoc”. W ramach obu inicjatyw zakupiono pakiet materiałów (brozury, poradniki i informatory), które zostały rozpropagowane na terenie miasta Kowary oraz są wykorzystywane w działaniach profilaktycznych realizowanych przez instytucje i organizacje działające w Kowarach na rzecz rodziny.

6. Założenia Programu

Program Wspierania Rodziny zakłada tworzenie optymalnych warunków dla poprawy jakości życia dzieci i rodzin. Wsparcie rodziny będzie miało charakter profilaktyczny, ochronny, a rodzinie w pierwszej kolejności zostaną stworzone możliwości samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami. Tylko wtedy można zwiększyć jej szanse na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz wykorzystywanie własnej aktywności i wewnętrznego potencjału w celu zdobywania nowych umiejętności.

Pomoc będzie nakierowana w pierwszej kolejności na wykorzystywanie zasobów własnych rodziny, a wsparcie instytucjonalne będzie zapewnione w sytuacji, gdy rodzina będzie musiała się zmierzyć z problemami, których nie jest w stanie samodzielnie rozwiązać. Program Wspierania Rodziny nastawiony jest w głównej mierze na rozwiązywanie tych sytuacji kiedy, w związku z występującymi w rodzinie problemami, dysfunkcjami i trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych dziecko pozbawione jest możliwości właściwego rozwoju w swojej naturalnej rodzinie.

Celem programu jest stworzenie sprawnego systemu wsparcia, który pozwoliłby na wspieranie i wspomaganie rodziny przeżywającej trudności, by mogła ona powrócić do prawidłowego funkcjonowania i pełnienia roli opiekuńczej i wychowawczej.

Założeniem programu jest więc wspieranie rodziny naturalnej już na etapie, gdy problemy się zaczynają oraz zapobieganie konieczności umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej. Praca z rodziną winna być prowadzona również w przypadku umieszczenia dziecka poza rodziną, gdyż zgodnie z ideą ustawy o wspieraniu rodziny piecza zastępcza powinna mieć charakter okresowy, a praca z rodzinami biologicznymi powinna przynieść pozytywne efekty w postaci możliwości powrotu dzieci do rodziny biologicznej.

Założenia Programu realizowane będą poprzez:

- działania profilaktyczne zapobiegające powstawaniu sytuacji wymagających interwencji kryzysowej, poprawa bezpieczeństwa socjalnego rodzin,
- działania profilaktyczne zapobiegające uzależnieniom od substancji psychoaktywnych, udzielanie pomocy w przewyciężaniu uzależnień,
- działania profilaktyczne zapobiegające niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży, promocja rozwiązań systemowych w pracy z dziećmi i młodzieżą,
- aktywizowanie dzieci i młodzieży na rzecz własnego rozwoju,
- działania zmierzające do poprawy sytuacji szkolnej dzieci - zapobieganie niepowodzeniom i trudnościom,
- przeciwdziałanie niedożywieniu dzieci,
- organizacja profesjonalnej opieki dla dzieci podczas pracy rodziców,
- udzielanie profesjonalnego wsparcia dla rodzin w sytuacjach kryzysowych,
- zabezpieczanie podstawowych potrzeb materialnych rodziny,
- przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodzin, pomoc w integracji z otoczeniem społecznym

-
- wzmocnianie i wyzwalamie zasobów tkwiących w rodzinach, wspieranie rodziny w funkcjach wychowawczych, opiekuńczych i socjalnych
  - koordynowanie wszystkich działań instytucji samorządowych i organizacji pozarządowych mogących służyć pomocą rodzinom.

Działania przewidziane w założeniach Programu umożliwią realizowanie na szczeblu gminnym, w środowisku lokalnym polityki prorodzinnej rozumianej jako stwarzanie odpowiednich warunków prawnych, ekonomicznych i społecznych wzmocniających rodzinę, zapewniających jej trwałość, rozwój oraz właściwe zaspokajanie przez nią podstawowych potrzeb.

7. Cel główny Programu

Głównym celem Programu jest doprowadzenie do zmniejszenia się liczby dzieci z Kowar kierowanych do opieki zastępczej poprzez stworzenie optymalnych warunków do wychowywania dzieci w środowisku rodziny biologicznej. Wspieranie rodzin dysfunkcyjnych oraz przeżywających trudności w wypełnianiu swoich obowiązków opiekuńczych i wychowawczych celem przywrócenia im zdolności do prawidłowego wykonywania tych funkcji.

Cele szczegółowe

- stworzenie efektywnego systemu wsparcia i pomocy dla rodzin w prawidłowym wypełnianiu funkcji wychowawczych i opiekuńczych,
- wzmocnienie roli i funkcji rodziny,
- przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji rodziny,
- podejmowanie działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej.

8. Sposób realizacji celów

Działania mające na celu realizację założeń Programu będą nastawione na bezpośrednią pracę z rodziną, koordynowane i organizowane przez MOPS w Kowarach poprzez:

- diagnozowanie problemów rodziny i dziecka na terenie Kowar,
- prowadzenie monitoringu sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- monitorowanie sytuacji rodzin, zwłaszcza niewydolnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, uzależnionych, stosujących przemoc,
- podejmowanie działań w środowisku, praca socjalna z rodzinami w kryzysie, inicjowanie interwencji w uzasadnionych przypadkach,
- praca socjalna z rodzinami biologicznymi dzieci umieszczonych czasowo poza rodziną, w pieczy zastępczej,
- opracowanie planu pomocy dostosowanego do indywidualnych problemów i potrzeb rodziny również w ramach kontraktu socjalnego

-
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym,
  - współpraca z wszystkimi instytucjami i organizacjami mającymi na celu pomoc rodzinie i dziecku,
  - organizowanie konsultacji i mediacji rodzinnych oraz poradnictwa specjalistycznego: rodzinnego, prawnego i psychologicznego,
  - tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego – świetlic, klubów, ognisk wychowawczych, kół zainteresowań,
  - dożywianie dzieci w szkołach, przedszkolach i innych placówkach,
  - organizowanie różnych form wypoczynku dla dzieci,
  - organizowanie grup wsparcia lub grup samopomocowych, dla rodzin przeżywających trudności oraz osób współzależnionych.
  - współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
  - w razie potrzeby zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia i pomocy asystenta rodziny,
  - szkolenia dla asystentów rodziny i pracowników socjalnych.

9. Realizatorzy Programu

Koordinatorem Programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowarach, któremu przekazana została realizacja zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej i który realizował będzie zadania wynikające z Programu przy współpracy z następującymi instytucjami:

- ✓ Urzędem Miasta w Kowarach,
- ✓ Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- ✓ Zespołem Interdyscyplinarnym,
- ✓ Policją, Sądem Rodzinnym w Jeleniej Górze, kuratorami sądowymi
- ✓ Placówkami oświatowymi, w tym wychowania przedszkolnego
- ✓ Placówkami ochrony zdrowia,
- ✓ Miejskim Ośrodkiem Kultury w Kowarach
- ✓ Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Jeleniej Górze
- ✓ Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej w Jeleniej Górze
- ✓ Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Kowarach,
- ✓ Klubami sportowymi,,
- ✓ Polskim Komitetem Pomocy Społecznej ZM w Kowarach i innymi organizacjami pozarządowymi,
- ✓ Parafią w Kowarach

---

10. Finansowanie Programu

Finansowanie Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2013-2015 odbywać się będzie w ramach środków budżetu miasta Kowary, dotacji oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.

11. Monitorowanie i sprawozdawczość

Monitorowanie Programu odbywać się będzie na podstawie sporządzanej sprawozdawczości w corocznym sprawozdaniu merytorycznym z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowarach, w tym na podstawie danych statystycznych uzyskanych od partnerów wspierających realizację poszczególnych celów szczegółowych założonych w programie. Sprawozdanie przedkładane będzie w terminie do 31 marca każdego roku Burmistrzowi Miasta Kowary.

Dodatkowo sporządzane będą również sprawozdania rzeczowo – finansowe z zakresu wspierania rodziny, które przekazane zostaną wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

UZASADNIENIE

Obowiązek przyjęcia niniejszej uchwały wynika z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, który określa, iż zadaniem własnym gminy jest opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny, stanowiących część nowego zadania powierzonego samorządom do realizacji od dnia 1 stycznia 2012 r.

Realizując ten obowiązek, przygotowano niniejszy Program w celu określenia spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną w Gminie Miejskiej Kowary.

Tworząc niniejszy dokument uwzględniono niezbędną współpracę i integrację wielu podmiotów działających na rzecz rodziny. Zdiagnozowano sytuację kowarskich rodzin i zasoby Miasta wspierające rodzinę. Omówiono sposób realizacji Programu oraz jego monitorowanie i składanie sprawozdawczości właściwym organom administracji rządowej i samorządowej. Program zawiera informacje o źródłach jego finansowania. Jest zgodny ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Kowary na lata 2010-2017 i stanowi jej rozwinięcie w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną (cele strategiczne I-IV).